

Saltfjellet Reinbeitedistrikt, 8255 Røklund
Balvatn Reinbeitedistrikt, 8230 Sulitjelma
Gielas Reinbeitedistrikt, 9357 Tennevoll
Hjertind Reinbeitedistrikt, 9310 Sørreisa
Mauken Reinbeitedistrikt, 9027 Ramfjordbotn

Landbruks- og matdepartementet
Utenriksdepartementet

Reinbeitedistriktenes uttalelse ang. reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige

Det vises til pågående forhandlinger mellom samiske parter om en norsk/svensk reinbeitekonvensjon. Det vises også til det norske sametingets plenumsvedtak 22/2010 der det bes om snarlige nye forhandlinger med sikte på å avhjelpe manglene i forhandlingsresultatet for distriktene fra Saltfjellet og nordover hva gjelder områdeprotokollen.

For en del distrikter vil det signerte resultatet bety en for stor reduksjon av beiteland, bruks- og beiterettigheter også innenfor eget reinbeitedistrikt. Derfor vises det også til distriktenes høringsuttalelser som bes tatt på høyeste alvor.

Reinbeitedistriktene fra Saltfjellet og nord anser det nødvendig med faglige, kulturelle og historiske bidrag, i tillegg til juss, som grunnlag for en felles konklusjon. Vi vil med dette nevne en liten del av momenter som anses viktige.

Fra og med før 1751 til nå foreligger det utallige undersøkelser, vurderinger og forhandlinger om den grenseoverskridende reindriften.

Til grunn for alt dette har ligget Lappekodisillen av 1751 (gjeldende fra Namdalen og nordover) siden den forutsetter en gjensidighet av reinbeite over grensen.

Distriktene synes at utvidelsen av konvensjonen til også å gjelde området syd for Namsen bare er en komplisering av dagens forhandlinger. Dette området bør skilles ut og foregå i interne sørsamiske forhandlinger.

Av nevnte grunnlagsmateriale kan man lese at det alltid har vært en vestlig kystnær reindrift. I perioder har formene variert noe, bl.a under unionstiden med ekspansjonen av den nåværende østvendte reindriften fra 1840-tallet.

Den østvendte reindriften bruk av beiter på norsk side var svært begrenset. Kalvingen foregikk på lågfjellet langt mot øst, og først når kalvene ble store nok, krysset man grensen, dvs sist i juni. Flyttingen tilbake startet sist i juli slik det ligger i reinens natur.

Den sedvanemessige beitingen til det som i dag er svensk reindrift i Norge begrenset seg dermed til fire, maks fem uker om sommeren.

En av grunnene til at den historiske og naturlige sommerbeitebruken kun var begrenset til 4 – 5 uker for den østlige reindriften, var at de samme områdene ble brukt til vinterbeitene for den vestlige reindriften. Med en begrenset sommerbeiting var vinterbeitene inntakt i grenseområdene.

Det er også grunn til å nevne at i de fleste reinbeitedistrikt og samebyer har det skjedd en nærmest fullstendig utskiftning og/eller innflytting av nye slekter fra midten av 1800-tallet. Konvensjonene så langt har vært en intern samisk beitefordeling.

1972-konvensjonen gjenspeiler en del av den opprinnelige beitebruken. Vestlig reindrift hadde også sedvanemessige vinterbeiter på svensk side. Gjennom en diskusjon av beitetider og reintall for svensk reindrift i Norge ble man i 1972 konvensjonen enige om geografisk å avgrense vinterbeitene for norsk reindrift i Sverige. (Maunu, Mannancearru, Bahcajähkel, Ålvsbyen, Storsund osv)

Reinbeitekommisjonen av 1997 (Stenbäck-kommisjonen) gikk enda lengre og ville unngå dobbelbeiting helt, og gi enerett uten tidsbegrensning til en gruppe i sitt definerte beiteområde.

For å muliggjøre dette betydde det en identifisering av arealmessig og kvalitetsmessig gode nok vinterbeiteområder i Sverige for norsk reindrift (Saivomuotka, Patsajäkel, Skaidilandet/Anttis osv), og samtidig beskytte disse mot inngrep, ulovlig beiting osv, det siste bl a gjennom de nye nemndenes overvåking og sanksjonsmuligheter. Kommisjonen og dets fagutvalg brukte enorme resurser på dette arbeidet for å lage en best mulig områdeprotokoll som reindriftsfaglig holder mål.

Dersom gode nok vinterbeiter ikke garanteres for norsk reindrift i Sverige, faller forutsetningen for kommisjonens forslag og også for det fremforhandlede signerte utkastet. I så fall må man gå tilbake til den tradisjonelle bruken av svensk reinbeiting i Norge på 4 uker, og norsk vinterbeiting i grensestrøkene, eventuelt effektuere Stortingets vedtak i Ot.prp.nr.75 (2004-2005). Uten vinterbeiter dør reinen og en del av samisk reindrift med den. Dagens situasjon kan ikke fortsette lenge til.

Rettsgrunnlaget

Etter reindriftsamisk nomadistisk rettsoppfatning er retten til reinbeite en privatrettslig kollektiv rettighet. Dette innebærer etter vår oppfatning at det er reindriften bruk av områdene som har opparbeidet og opprettholdt de sedvanemessige rettigheter. For norsk reindriften sin del betyr dette at de som bruker områdene i dag er bærere av disse. Rettighetene opphører ikke selv om områder blir stående tomme, men bæres videre av de som til en hver tid bruker områdene uavhengig av slektskap og nasjonalitet. Det vises bla. til at det fra gammelt av er drevet en østlig og vestlig reindrift i det som i dag er Norge. Den vestlige reindriften var strukturert tilnærmet etter samme mønstret som den norske reindriften er i dag. Dette tilsier at den norske reindriften er bærere av den sedvanemessige bruken av disse områdene i dag. Den vestlige reindriften flyttet over til det som i dag er Sverige på vinterbeite. Dette er da også en av grunnene til Lappekodisillens tilblivelse. Derfor er det helt klart at det foreligger sedvanerett til vinterbeite for norsk reindrift i Sverige. Lappekodisillen av 1751 stadsfester i seg selv en sedvanemessig rett til å drive en grenseoverskridende reindrift. Dette forplikter statene å avsette nødvendige områder til de aktuelle årstidsbeitene.

Det som imidlertid har skjedd, er at den "svenske" reindriften har forlenget sitt beiteopphold på sommerbeitene i Norge og fortrengt "norsk" vinterbeiting i grensestrøkene. Samtidig har Sverige i 2005 sagt opp reinbeitekonvensjonen, noe som har medført at norsk reindrift er nektet adgang til sine vinterbeiter i Sverige.

Som en følge av Sveriges oppsigelse av konvensjon i 2005, vedtok det norske Storting Ot-prp-nr-75 (2004 – 2005) der et enstemmig Storting uttalte:

§ 1, 3. ledd "Dersom norske reineiere blir forhindret i å benytte de vinterbeiter de har rett til i Sverige etter 72-konvensjonen, vil norske myndigheter ha rett og plikt til å sikre grunnlaget for norsk reindrift. Det åpnes derfor for å foreta en endring av beiteområdene på norsk side dersom man skulle stå ovenfor en slik situasjon"

I videste forstand betyr dette at riksgrensen blir beitegrense.

Norge har ratifisert ILO 169, vedtatt menneskerettigheter som norsk lov samt grunnlovsfestet beskyttelse av samer som folk. Reinbeitekonvensjon kan på ingen måte føre til at den norske reindriften blir innskrenket eller at noen må slutte. Lappekodisillen av 1751 forutsetter gjensidighet. Dette må være en pilar i reinbeitekonvensjonen.

For å ivareta rettsikkerheten til reindriftsutøverne ser vi på ingen måte det hensiktsmessig at nemndene skal fatte vedtak i forhold til sedvanemessige forhold. Kompetansen til å dømme i spørsmål om sedvanerett kan kun legges til domstolene.

Det fremkommer av arbeidsgruppas utkast at hovedregelen skal være avtaler mellom samebyene og distriktene, og at det skal legges vekt på sedvaneretten. Dette vil føre til en ubalanse mellom norske reinbeitedistrikt og svenske samebyer som skaper stor usikkerhet ift. vinterbeiteområder for norsk reindrift i og med at det er snakk om en del nye vinterbeiteområder i Sverige. Norsk reindrifts mulighet til vinterbeiter vil da bli på svenske samebyers premisser og nåde. Det er en klar forutsetning at områdefordelingen må være et nasjonalt ansvar. For å sikre vinterbeiteområder for den norske reindriften må områdefordelingen være på plass før avtalen kan inngås.

Utkastet som foreligger i arbeidsgruppa, som vi har fått presentert, vil føre til økt konfliktnivå i og med at områdeprotokollen enkelt kan forkastes, samtidig som det stimuleres til langdryge rettslige prosesser som vil forsinke muligheten for gjensidig beitebruk. Etter de erfaringer som er høstet siden Sverige sa opp konvensjonen i 2005 og kravene som er fremsatt av de svenske samebyene, er det vanskelig å se for seg at dette vil løse de utfordringer som den norske reindriften står overfor.

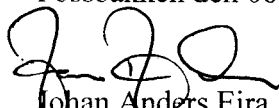
En slikt forslag er langt utenfor ministrenes føringer om justeringer og utenfor det norske sametingets plenumsvedtak.

Fra næringas side har det vært få innvendinger mot selve konvensjonsteksten, men derimot er det mange innvendinger mot områdeprotokollen.

Arbeidsgruppa har så langt ikke tatt historiske og reindriftsfaglige hensyn. Det samme kan man si om samisk rettsoppfatning. Som vi ser er heller ikke reinbeitedistriktenes uttalelser viet oppmerksomhet. Norsk reindrift har sedvanemessig vinterbeiterett i Norge så vel som i Sverige som tidligere vist.

Konklusjonen blir at norsk reindrift må sikres vinterbeiter som garanterer fremtidig forutsigbar drift. Dersom dette ikke innfries forvitrer grunnlaget for forhandlingene mellom Norge og Sverige om en ny reinbeitekonvensjon.

Fossbakken den 06. mars 2013

Johan Anders Eira
etter fullmakt

Kopi til:
Miljøverndepartementet
Sametinget
Reindriftsforvaltningen